

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до Господарського процесуального
кодексу України та Цивільного процесуального
кодексу України щодо уніфікації процесів»
*(реєстр. № 9306 від 17.05.2023)**

Законопроект розроблено з метою уніфікації господарського та цивільного судових процесів задля забезпечення єдності судоустрою. Його основні новели спрямовані на: впровадження в цивільному процесі стандарту «вірогідність доказів»; забезпечення можливості в цивільному процесі витребувати судом групу однотипних доказів (без зазначення індивідуальних ознак кожного документа, що витребується); надання права господарському суду залишати позов без розгляду у випадку лише повторної неявки позивача. Зокрема, в обґрунтуванні необхідності запровадження стандарту «вірогідність доказів» наголошується на тому факті, що в 2019 році цей стандарт знайшов своє втілення в Господарському процесуальному кодексі України (далі – ГПК України) та був апробований в господарському процесі, що підтверджується відповідною судовою практикою, а саме постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 04.10.2022 року у справі № 753/13347/20, в якій зазначено: «В ЦПК України відсутня норма, яка б надавала суду більш широку дискрецію у таких випадках вирішити справу з урахуванням найбільш вірогідних доказів, що фактично призводить до створення умов для несталої судової практики та сприяє порушенню прав учасників правовідносин, а відтак зазначена обставина являє собою прогалину в законодавстві, оскільки фактично позбавляє учасників судового розгляду [можливості] застосувати правову конструкцію «вірогідність доказів» на рівні з іншими нормами ЦПК України. У цій справі є можливість вирішити спір, застосувавши статтю 79 ГПК України».

Необхідність запровадження стандарту «вірогідність доказів» обґрунтовується також посиланням на судову практику Європейського суду з прав людини, юрисдикція якого поширюється на всі питання тлумачення і застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (пункт 1 статті 32 Конвенції). Так, схожий стандарт під час оцінки доказів застосовано в рішенні Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) від 15.11.2007 р. у справі «Бендерський проти України» («BENDERSKIY v. Ukraine»), в якому Суд, оцінюючи фактичні обставини справи, звертаючись до балансу вірогідностей, вирішуючи спір, виходив із того, що факти, встановлені в експертному висновку, є більш вірогідними за інші докази.

Крім того, у пояснювальній записці до законопроекту наголошується, що внесення змін є також актуальним через ведення повномасштабної війни Російської Федерації проти України, адже неявка позивача (його представника) в судові засідання могла бути зумовлена пов'язаними з цим причинами, зокрема такими, як: раптове припинення електропостачання; виникнення загрози життю, супроводжуваною масштабною та триваючою

повітряною тривоною тощо. У зв'язку з цим, проектом передбачено внесення змін та доповнень до ГПК України та Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України).

Законопроект не суперечить Конституції України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також відповідає практиці ЄСПЛ.

Зокрема, у контексті порушених у проекті питань слід звернути увагу, що стандарт доказування «більшої вірогідності» відповідає практиці й систематично застосовується в рішеннях ЄСПЛ. Наприклад, ЄСПЛ визнав звіт медичного експерта, що стосується технічної сфери, в якій не обізнані судді, як такий, що, скоріш за все, матиме переважний вплив на їх оцінку фактів; це є важливим доказом, і сторонам повинна бути надана можливість ефективно прокоментувати його (*Mantovanelli v. France* (Мантованеллі проти Франції від 18.03.1997 року, заява № 21497/93), § 36; *Storck v. Germany* (Сторк проти Німеччини від 16.06.2005 року, заява № 61603/00), § 135).

Водночас, проведений правовий аналіз положень законопроекту зумовлює необхідність висловити такі міркування.

Змінами до статті 226 ГПК України пропонується викласти в новій редакції пункт 4 частини першої, а саме: «4) позивач без поважних причин не подав витребувані судом докази, необхідні для вирішення спору, або позивач (його представник) повторно не з'явився у судові засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадків, якщо від позивача надійшла заява про розгляд справи за його відсутності або якщо присутній у засіданні відповідач (його представник) наполягає на розгляді справи по суті, за умови що відсутність позивача не перешкоджає вирішенню спору.». На наш погляд, пропонована конструкція норми, що передбачає словосполучення «за умови» є невдалою і такою, що не забезпечує однозначного розуміння відповідних положень, а це, своєю чергою, не узгоджується з вимогами принципу правової визначеності норм закону. Тому вважаємо за доцільне пункт 4 частини першої статті 226 ГПК України доповнити випадком, який передбачає можливість розгляду справи, коли на такому розгляді наполягає відповідач (його представник), виклавши його в такій редакції: «4) позивач без поважних причин не подав витребувані судом докази, необхідні для вирішення спору, або позивач (його представник) повторно не з'явився у судові засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадків, якщо від позивача надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез'явлення не перешкоджає вирішенню спору або якщо присутній у засіданні відповідач (його представник) наполягає на розгляді справи по суті.».

Аналогічні за суттю і змістом зауваження стосуються пропонованої нової редакції пункту 3 частини першої статті 257 ЦПК України, з огляду на це вважаємо за доцільне викласти його в такій редакції: «3) належним чином повідомлений позивач повторно не з'явився в судові засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадків, якщо від позивача надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез'явлення не

перешкоджає розгляду справи або якщо присутній у засіданні відповідач (його представник) наполягає на розгляді справи по суті;».

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*